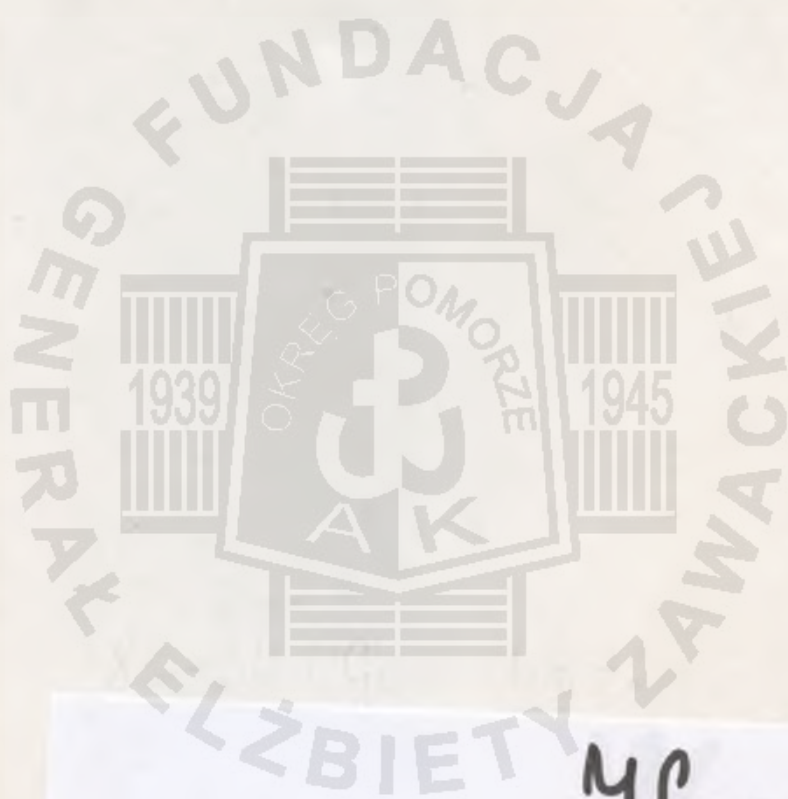

Kenka uposażk. H. Marcinkowska II 1997

FUNDACJA GENERALNA ELŻBIETY ZAWACKIEJ
Archiwum i Muzeum Stowarzyszenia Zawackiej
oraz wujaków - Służby Polek
67-100 Toruń, ul. Podmurzy 93, tel. 0041 56 65 22 188
e-mail: fapzk@wp.pl; www.fawacka.pl
NIP 956 16 25 127, REGON 170502736
KRS 00000416
Nr r-ku 82 1090 1500 0100 00 5002 0244

poprzedni nr K:32

V '03
EK

83-341 gowidłino
pola. Kartuszy

Kartuszy
JOW. Gryf Pom.

Moszałka Agnieszka
"Przedświt"

zam. Bigus

ps. "Morwyko" "Sek"

K:32/32¹ Pom.

SPIS ZAWARTOŚCI TECZKI —

Głosańska Agnieszka

J: W: 32/32 Pom.

Wartasy J. W. Gryf Pomorski

I. Materiały dokumentacyjne

I/1 – relacja właściwa k. 10 s. 1-11

I/2 – dokumenty (sensu stricto) dot. osoby relatora —

I/3 – Inne materiały dokumentacyjne dot. osoby relatora —

II. Materiały uzupełniające relację k. 4 s. 1-4

III. Inne materiały (zebrane przez „relatora”):

III/1 – dot. rodziny relatora —

III/2 – dot. ogólnie okresu sprzed 1939 r. —

III/3 – dot. ogólnie okresu okupacji (1939-1945) —

III/4 – dot. ogólnie okresu po 1945 r. —

III/5 – Inne..: —

IV. Korespondencja

1) biuro k. 1 s. 1

V. Wypisy ze źródeł [tzw.: „nazwiskowe karty informacyjne”] k. 17

VI. Fotografie dział „ikonografii”

1/1. Relacja - Hozańska Agnieszka:

1. Relacja własna kopia rękopis z 30.10.1974 k. 5 s. 1-5
- Arch. E. Zawackiej.
2. Relacja własna kopia mpis z 30.10.1974 k. 4 s. 6-9
- Arch. E. Zawackiej
3. Licyonys własny z października 1992r, mpis k. 1 s. 10-11
oryg.

Schemat relacji uczestniczących walców o niepodległość

342
ARCHIWUM
Elżbiety Zawackiej
poz. 32 - Tom
data wpływu 1974

I. Dane osobiste.

1. Prigus Agnieszka z d. Koszałkow
2. 29.03.1920 w Mierakowicach
3. Juliusz, amw. ama z d. Janek (rodzice)
4. Węjskie, ojciec był rolnik a później pomysł staniczko funkcyjariusze Polscy Janatowy.
5. Środnie - sekretarzem staniczko, prauje na staniczku kierownika biblioteki wiejskiej.
6. adres: 83-341 Gwardino pow. Kartuski, woj. Gdańskie
Telef. st. Gwardino 5. (skłota)

II. Okres przedwojenny do 1.11.1939r.

1. Pracował na gospodarstwie rodziców w Tuchlinie pow. Kartuski
2. Kursy O.P.P. (liga obrony gmin i powiatowej).

III. Okres okupacji do maja 1945r.

1. Do 1940r. praca na roli u rodziców w Tuchlinie.
Od 1940-43r. przymusowe przesiedlenie do Rybicy pow. Kartuski również na gospodarstwo o swamie gorzyc warun-
Kach mieszkanymi, gorzyc zabudowaniami gospodarzy
i swamie mniejszym areale. (Gospodarstwo rodziców
Rajękiewicz Arkut).

2. i 3 15. 01. 1941 r. wstąpiłam w Rębczewicy do Tajnej Org. Wojskowej "Gryf Kaszubski" przemianowany w 1942 r. na Gryf Górnicki.

✓ Komendantem był Józef Jierszewski - jego pseudonimem był Józef Jozdawa. Organizatorem tej organizacji był Dąbicki Józef, który zmarł w 1943 r. zastąpiony przez Jędraka.

Do organizacji przysłał mi i przed nim składającemu przysięgę był Dziamski -

w organizacji było ponad 1500.- osób w tym kobiet -

✓ Spis kobiet z organizacji sformułował Leon Dąbicki z Krakowa Jesienią w 1942 r. utworzono organizację Kobiet przy T.O.W. (Tajnej Org. Wojsk. - Gryf Górnicki) pod nazwą "Siedmi" - Oddział przy Kartuskiego nosił nazwę "Lipa".

Zadaniem "Lipy" było przesłanie pomocy materialnej rodzinom w obozach wycieczek i koncentracyjnych przez wysyłanie paczek żywnościowych i odzieżowych. Lekcja samotna w ramach ukrycia i pionowej pomocy w rozmyślaniu wypadków, prowadzonych uszkadzaniem ciała - Podtrzymywanie na duchu ludności polskiej przez rozpowszechnianie pozytywnych wiadomości radiofonią, rozpowszechnianie ulotek, odlewów, odzieży - kandydów przez uczestników organizacji, dostarczanie broni, amunicji i żywności partyzantom do bunkrów w lasach. -

4 W organizacji podziemnej pracowała pod pseudonimami: Maryla, Szele, Lipa, Lipa, Emilia

Wskolenie sformowane były bardzo niebezpieczne. Polegały one więc po prostu na wydawaniu poleceń i sposobu ich wykonania.

od czerwca 42 do chwili aresztowania tj. 3.05.43 r. byłem kierownikiem Biura Komendy Powiatowej Gryfa w Kartuzach. Nominacji na to stanowisko otrzymałem od kierownika Komendy Głównej Gryfa - ^{Arendt? p. Komar}
 Byłem kierownikiem Gryfa w Walce Zbrojnej powołanym później na A. K. w Chojnicach (kierownikiem Walce Zbrojnej był Bernard Siersey), oraz kierownikiem Komendanta II Hergu w Jolym p. Hegnerem. ^{Andry}
 Jeszcze w tym czasie również funkcję komendanta organizacji Kobiet „Lipa” na pow. Kartuski i funkcję zastępcy Komendy Głównej „Pierścienie”.
 Od czasu po pracy nie mam gdzie teraz nie przyszedłem -

5. dnia 3.05.43. zostałem aresztowany w Rzbienicy pow. Kartuski. - Wzięto mnie w Jolym gdzie bardzo bardzo byłem brzo, a następnie przewieziono mnie do Schutthofu gdzie przetrzymałem do końca wojny dnia

aresztowanie mnie oraz innych członków organizacji nastąpiło na skutek wpadnięcia na trop Jostapa, które kolejno wszystkich członków organizacji Gryfa wyłapywało.

6. W domu rodziców w Rzbienicy była Komenda Główna i stąd wychodziły rozkazy dot. agitacji nie występować w szeregi wojska niemieckiego, podtrzymywanie w duchu ludności przez rozminowanie brzołomów o trudnej sytuacji Niemców na froncie, satysfakcje polegające na pomaganiu ludności do tej pracy na polach, podpalania stogów se

zbiornami. Był taki wypadek, że zamówiono 15 wagonów
 siarna dla Vermacta. Pracownik Sp. Roln. Handlowej
 poprosił Repomniat zamówić wagonny kolejarze i transport
 się o 1 godzinę ^{opóźnił} (zapomniał o tym). Podobny wypadek był
 z siemniakami.

II. okres powojenny -

1. i W. 1944 r. po wyzwoleniu wróciłam na gospodarstwo
 2 do rodziców do Rębianicy, pow. Kąstury, gdzie pracowałam
 maszynie do kruszenia 1944 r.
 W 1947 r. wyjechałam ze żoną na naukę u ciotki Bronisławy
 Bizgusa w Jowidlinie - reorganizację rodz. iż i po części
~~pracowałam~~ prowadziłam gospodarstwo domowe.
 Od 1951-1954 pracowałam jako nauczycielka w
 szkole podstawowej w Jowidlinie i kierowałam
 w gods wicemistrz w szkole Gimnazjum Rolniczego.
 Od 1954-57 r. z powodu choroby jarda na zwolnieniu
 lekarskim a do 64 r. w total swannym stanie pose-
 stusowym (uslop bezpłatny).
 Od 1965 r. do chwili obecnej jestem kierowniczką
 Biblioteki W. iępskiej w Jowidlinie.
 Społecznie pracowałam w Kole Gospodyń Kieplek,
 pełniłam funkcję Inowodziejskiej Komisji przy G S
 w Sierakowicach, byłam radcą Gos. Rady Narodowej,
 oraz członkinią Związku Jedności Narodu.

V. Dokumentacja

1. Piek. Ciechanowski zebrał fotografie i inne dokumenty opublikowane w Ruchu Oporu na Pomorzu Józefińskim i w trybie Pomorskim.

2. Współpracownicy:

- ✓ - Elżbieta Kozłowska z mężem Janem sam. Toruń ul. Bielańska 58 d.
- ✓ - Maria Kozłowska z mężem Leona sam. Toruń ul. Kranieckiego 63
- Wajewska - wyjechała w 1970r. do Ameryki z mężem Medynskim
- ✓ - Henta Helena z d. Bogus sam. w Józefowie
- ✓ - Rozalia Duce z d. Bogus sam. Czarna Głęboka pow. Bytów
- Glaszyska Trauciszka z d. Małach sam. w Sierakowicach

3. publikacje - podać autora, tytuł, rodzaj publikacji, miejsce i czas.

Schemat relacji uczestniczek walk o niepodległość

Wzbiety Zawackiej
poz. 32 / row.
data wpływu 1974

I. Dane osobiste

1. Bigus Agnieszka z d. Koszałka
2. 29.03.1920 w Sierakowicach
3. Juliusz, Anna z d. Janek (rodzice)
4. Wiejskie, ojciec był rolnikiem a później przyjął stanowisko funkcjonariusza policji granatowej.
5. średnie - Technikum Ekonomiczne
6. praca na stanowisku kierownika biblioteki wiejskiej.
6. adres: 83 - 341 Gowidlino pow. Kartuzy, woj. Gdańsk
telef. służb. Gowidlino 5 (Szkoła)

II. Okres przedwojenny do 1. IX. 1939r.

1. Pracowałam na gospodarstwie rolnym rodziców w Tuchlinie pow. Kartuzy.
2. Kursy I.C.P.P. (Liga Obrony Powietrznej Państwa).

III. Okres okupacji do maja 1945r.

1. Do 1940r. praca na roli u rodziców w Tuchlinie. Od 1940 - 43 r. przymusowe przesiedlenie do Rębienicy pow. Kartuzy również na gospodarstwa rolne o znacznie gorszych warunkach mieszkalnych, gorszych zabudowaniach gospodarczych i znacznie mniejszym are-
ale. (Gospodarstwo rodziców zajął Niemiec Rhut)
- 2 i 3. 15.01.1941 R. wstąpiłam w Rębienicy do tajnej Organizacji Wojskowej "Gryf Kaszubski", przemianowanej w 1942 r. na "Gryf Pomorski". Komendantem był Józef Gierzewski, jego pseudonim "Ryś, Gozdawa". Organizatorem tej Organizacji był Dąbek Józef, który zmarł w 1943 r. zastrzelony przez Gestapo.

Do Organizacji przyjął mnie i przed nią składałam przysięgę byłądziańską.

W Organizacji było ponad 1500 osób w tym kobiet..... Spis kobiet z Organizacji zebrał Leon Lubacki z Krakowa.

Jesienią w 1942 r. utworzono Organizację Kobiet przy IOW. (Tajnej Organizacji Wojskowej) - "Gryf Pomorski" pod nazwą "Przedświt. Oddział pow. Kartuskiego nosił nazwę "Lipa".

Zadaniem "Lipy" było niesienie pomocy materialnej rodakom w obozach wojennych i koncentracyjnych przez wysyłanie paczek żywnościowych i odzieżowych. Szkolenie sanitarne w ramach udzielania pierwszej pomocy w różnych wypadkach powodujących uszkodzenie ciała. - Podtrzymanie na duchu ludności polskiej przez rozpowszechnianie pozytywnych wiadomości radiowych, rozpowszechnianie ulotek i odezw redagowanych przez uczestników Organizacji. Dostarczenie broni, amunicji i żywności partyzantom do bunkrów w lasach.

4. W Organizacji podziemnej pracowałam pod pseudonimami: Maryla, Sęk, Lilja, Lipa, Emilia.

Szkolenia zbiorowe były bardzo niebezpieczne. Polegały one więc prosto na wydawaniu poleceń i sposobu ich wykonania.

Od czerwca 1942 r. do chwili aresztowania tj. 3.05.43 r. byłam kierownikiem Biura Komendy Powiatowej "Gryfa" w Kartuzach. Nominację na to stanowisko otrzymałam od kierownika Komendy Głównej "Gryfa".

Byłam łączniczką "Gryfa" z Walką Zbrojną przemianowaną później na A.K. w Chojnicach (Kierownikiem Walki Zbrojnej był Bernard Szczęsny oraz łączniczką z Komendantem II Okręgu w Gdyni p. Wegnerem. Pełniłam w tym czasie również funkcję komendantki Organizacji Kobiet "Lipa" na pow. Kartuzy i funkcję zastępcy Komendy Głównej "Przedświtu".

Odnoczeń za pracę nie mam, gdyż takich nie przyznawano.

5. Dnia 3.05.43 r. zostałam aresztowana w Rębianicy pow. Kartuzy. Wzięto mnie w Gestapo w Gdyni gdzie bardzo, bardzo byłam bita, a następnie przewieziono mnie do Stuthofu, gdzie więziono mnie do końca wojny, dnia ....

Aresztowanie mnie oraz innych członków Organizacji nastąpiło na skutek wpędnięcia na trop Gestapo, które kolejno wszystkich członków Organizacji "Gryf" wykonywało.

6. W domu rodziców w Rębianicy była Komenda Główna i stąd wychodził

ły rozkazy dot. agitacji nie wstępować w szeregi wojska niemieckiego, podtrzymywanie na duchu ludności przez rozsiewanie wiadomości o trudnej sytuacji Niemców na froncie, sabotaże polegające na namawianiu ludności do złej pracy na polach, podpalenie stogów ze zbiorami. Był taki wypadek, że zamówiono 15 wagonów siana dla Wehrmachtu. Pracownik Spółdzielni Rol. Handlowej poprostu zapomniał zamówić wagony kolejowe i transport się o 1 tydzień opóźnił (zapomniał celowo). Podobny wypadek był z ziemniakami.

IV. Okres powojenny

1 i 2. W 1944r po wyzwoleniu wróciłam na gospodarstwo rolne do rodziców do Rębienicy pow. Kartuszy, gdzie pracowałam na roli do kwietnia 1947r.

W 1947 r. wyszłam za mąż za nauczyciela Brunona Bigusa z Gowidlina. Założyłam rodzinę i początkowo prowadziłam gospodarstwo domowe. Od 1951-54 pracowałam jako nauczycielka w szkole podstawowej w Gowidlinie i równocześnie w godz. wieczorowych w Szkole Przystosobienia Rolniczego. Od 1954r - 57 r. z powodu choroby gardła na zwolnieniu lekarskim a do 1961 r. w tak zwanym stanie pozostawowym (Urlop bezpłatny). Od 1965r. do chwili obecnej jestem kierownikiem Biblioteki Wiejskiej w Gowidlinie. Społecznie pracowałam w KOLE Gospodyń Wiejskich, pełniłam funkcję przewodniczącą Komitetu przy G.S. w Sierakowicach, byłam redną Pow. Rady Narod. oraz członkiem Frontu Jedności Narodu.

V. Dokumentacja.

1. Pułk. Ciechanowski zebrał fotografie i inne dokumenty opublikowane w Ruchu Oporu na Pomorzu Gdynskim i w Gryfie Pomorskim.
2. Współpracowałam:
  - Eleonora Koszałka z mężem Joneckim, Zam. Toruń ul. Bielańska 58d.
  - Maria Koszałko z mężem Iiberackim, zam. Toruń ul. Krasieńskiego 63
  - Wojewsko - wyjechała w 1973r do Ameryki, z mężem Medyńską.

- Wenta Helena z d. Bigus, zam. w Gowidlinie'
- Rozalia Szycia z d. Bigus, zam. Czarna Dąbrówka pow. Bytów.
- Ptaszyńska Franciszka z d. Malek, zam. w Sierakowicach.

3. Publikacje - podać autora, tytuł, rodzaj publikacji, miejsce i czas

Agnieszka Bigus - Koszałka

ur. dnia 29. marca 1920 r. w Sierakowicach pow. Kartuzy.

Rodzice: Juliusz, absolwent Szkoły Handlowej w Gdańsku, Komendant Policji Państwowej i od chwili przejścia na emeryturę - rolnik ; matka - Anna z d. Janek - modystka.

Po ukończeniu Szkoły Powszechnej w Sierakowicach pracowałam na gospodarstwie rodziców w Tuchlinie pow. Kartuzy. Maturę uzyskałam kończąc Technikum Ekonomiczne w Gdańsku. Pracowałam jako nauczyciel w Szkole Podstawowej w Gowidlinie a od 1965 r. do momentu przejścia na emeryturę prowadziłam Bibliotekę Gromadzką w Gowidlinie.

Od 1939 r. do 1943 r. pracowałam na gospodarstwie rolnym rodziców. W 1940 r. zostaliśmy całą rodziną przesiedleni na gospodarstwo rolne Niemca Otto Archuta w Rębienicy.

W dniu 15 stycznia 1941 r. wstąpiła do Tajnej Organizacji Wojskowej "Gryf Kaszubki". Do organizacji tej należała cała nasza rodzina: rodzice, dwie siostry i brat, szwagier, mój późniejszy mąż Brunon Bigus. W roku 1942 TOW "Gryf Kaszubski" został przemianowany na "Gryf Pomorski", gdyż zasięgiem swym obejmował już nie tylko tereny Kaszub.

Zaprzysiężona zostałam przez męża zaufania p. Dzińskiego w obecności Józefa Dambka /Jura/, ojca /Jeremi/, i innych członków, będących wówczas na naradzie Rady Głównej TOW. "Gryf Pomorski" W domu rodziców w Rębienicy znajdowała się kwatera Komendy Głównej TOW "Gryf Pomorski", tam też odbywały się narady i spotkania z łącznikami z powiatów, oraz odprawy.

Od 1942 r. została zorganizowana organizacja kobieca "Przedświt" z oddziałem na powiat kartuski "Lipa".

W organizacji TOW "Gryf Pomorski" pracowałam pod pseudonimami "Maryla", "Sęk", "Lipa", "Emilia" i "Lilia".

Pełniłam funkcję łączniczki z Komendy Głównej do komend powiatu morskiego np. do organizacji "Polska Żyje", której komendantem był inż. Wojewski/Wejherowo/, Chojnice - Stanisław Koszałka, B. Szczęsny "Walka Zbrojna", Komenda III Okręgu Gdynia - mec. Wegner. Pełniłam również funkcję kierowniczkę biura Komendy na pow. Kartuzy oraz byłam zastępcą komendantki głównej "Przedświtu" p. H. Kurowskiej "Kryształ". Miałam również łączność z bunkrami dostarczając partyzantom broń, żywność i medykamenty.

Z 3/4 maja 1943 r. zostałam aresztowana wraz z dwiema siostrami Eleonorą i Marią przez Gestapo z Gdyni a następnie przekazana do dyspozycji Gestapom w Gdańsku. Przez okres przesłuchań siedziałam

w więzieniu Polizei Presidium w Gdańsku a następnie w dniu 19 lipca zostałam wraz z mamą, siostrami, ojcem i szwagrem przetransportowana do Obozu Koncentracyjnego w Sztuthofie. W dniu 25 stycznia rozpoczęła się ewakuacja obozu. Wyszliśmy z mamą i siostrami pierwszym transportem z obozu. "Przeszliśmy trasą tzw. "Marszu Śmierci". Zostałyśmy osadzone w przejściowym obozie w Gniewinie, gdzie zostaliśmy oswobodzone w dniu 30 marca 1945 r. Do domu tj. do Sierakowic powróciliśmy ok. 19 marca 1945 r.

Agnieszka Jędrzej

P.S. Posiadam odznaczenia:
 Order Krzyża Zasługi
 Order Odrodzenia Polski
 Order Kobiety i Matki Ojczyzny

Dostarczyła osobiscie siostra M. Liberecka dnia 28. X. 1945

II. Materiały uzupełniające relacje -
/ Dossatte Agnieszka:

1. Ciechenowski Konrad, art. Kobiety pomorskie w walce z okupantem, Pomerania, nr 4/1975, mszkop. (Agnieszka Dossatte - Bigus...) k. 1 s. 1
2. Ś. Marcinkowska, Dossatte Agnieszka..., projekt biogramu do "Słov. biograficznego konspiracyj pomorskiej 1939-1945, napis kop. k. 2 s. 2-3
3. Ś. Maciejewska-Marcinkowska, biogram "Dossatte Agnieszka zam. Bigus", [w:] Słov. biograficzny konspiracyj pomorskiej 1939-1945, pod red. Maciejewskiej-Marcinkowskiej Ś. i Zawackiej E., Toruń 1994, z. 1, s. 120, mszkop. k. 1 s. 4

Agnieszka Koszałka-Bigus

AGNIESZKA KOSZAŁKA-BIGUS, kierowniczka biura Komendy Powiatowej TOW „Gryf Pomorski” w Kartuzach

Z działalnością konspiracyjną zetknęła się Agnieszka Koszałka w rodzinnym domu, bowiem ojciec Juliusz Koszałka był członkiem kierownictwa „Gryfa Pomorskiego”, a pozostałe rodzeństwo pani Agnieszki było także zaangażowane w działalności konspiracyjnej. Jednak oficjalnie do organizacji przyjął ją młody nauczyciel, do wojny pracujący w szkole na Polesiu, a obecnie ukrywający się u swoich rodziców w Gowidlinie — Brunon Bigus. Często odwiedzał jej ojca. Po złożeniu przysięgi pełniła pierw funkcję łączniczki (ściślej emisariuszki, otrzymywała bowiem zadania nie tylko przewożenia korespondencji konspiracyjnej, ale również załatwiania różnych spraw organizacyjnych). Ona to właśnie przygotowywała spotkanie kierownictwa TOW „Gryf Pomorski” z przedstawicielami konspiracyjnej organizacji w Wejherowie „Polska Żyje”. Następnie została mianowana kierownikiem biura Komendy Powiatowej TOW „Gryf Pomorski” w powiecie kartuskim. Do dziś w archiwach spotykamy przepisywane jej ręką dokumenty organizacyjne, między innymi ręcznie przepisany statut. 4 maja 1943 roku zostaje aresztowana przez gestapo. Po przeszło dwumiesięcznym śledztwie 19 lipca zostaje osadzona jako Polizeihäftling w Stutthofie. Śledztwo trwało zasadniczo dalej, jednak gestapo nie zdołało w pełni zdekonspirować jej funkcji i roli w organizacji. Toteż po zakończeniu śledztwa w akcie osadzenia w obozie w Ravensbrück, do którego została skierowana ze Stutthofu, gdańskie Gestapo stwierdzało: jest mocno podejrzana o aktywne uczestnictwo w polskim ruchu oporu i popieranie polskich band.

Po wojnie Agnieszka Koszałka wróciła w swoje rodzinne strony w powiecie kartuskim, wyszła za mąż za byłego komendanta powiatowego TOW „Gryf Pomorski” w Kartuzach — Brunona Bigusa (tego, który ją przyjmował do organizacji) i rozpoczęła pracę jako bibliotekarka. Jest członkiem ZBoWiDu.

Kobiety pomorskie w rękach
z okupantem - K. Ciechanowski
„Pomerania” nr 4/1975

Koszałka Agnieszka zam. Bigus ps. "Maryla" "Sęk" /1920 .../, kurierka k-dy pow. TOW GP pow. Kartuzy i kmdtak oddz. kobiecego GP po pow. Kartuzy krypt. "Lipa".

Ur. 29.III.1920 r. w Sierakowicach pow. Kartuzy, c. Juliusza, kmdta Policji Państwowej w Polskim Przoziu, następnie rolnika i Anny z c. Janek, modystki. Przed wybuchem wojny ukończyła polską szkołę handl. w Gdańsku

W latach 1939-1943 pracowała w gospodarstwie rolnym rodziców, najpierw w Tuchlinie pow. Kartuzy, a po wysiedleniu w styczniu 1940 r. w Rębianicy. 15.I.1941 r. została zaprzysiężona do TOW GK / od 1942 r. "Gryf Pom." / przez Dzińskiego, w obecności dwóch świadków Józefa Dambka ps. "Jur", założyciela "Gryfa Kaszubskiego", późniejszego prezesa TOW GP oraz swojego ojca Juliusza ps. "Jeremi", członka Rady Naczelnej TOW GP. Początkowo pełniła funkcję łączniczki Rady Naczelnej do komend powiatowych "Gryfa", do org. "Polska żyje" w Gdańsku, do Bernarda Szczęsnego ps. "Sęk" /kmdta insp. ZZZ Chojnice/, do punktów partyzanckich. W jej domu rodzinnym w Rębianicy znajdowała się kwatera Rady Naczelnej TOW GP, tam odbywały się narady, odprawy i spotkania z łącznikami. Od czerwca 1942 r. A. Koszałkówna pełniła funkcję kierowniczkę biura k-dy TOW GP na pow. Kartuzy. Jesienią 1942 r. powstał pion kobiecy "Gryfa" okkrypt. "Przedświt", mający oddz. w pow. Kartuzy krypt. "Lipa". Wówczas A. Koszałkówna została kmdtką "Lipy" oraz zastępczynią kmdtki "Przedświtu", Haliny Kurowskiej ps. "Kryształ"; pozostając nadal łączniczką Rady Naczelnej. 3.V.1943 r. została aresztowana w Rębianicy przez gdyńskie gestapo, wraz z siostrami również członkiniami TOW GP, Eleonorą i Marią. Przekazana do dyspozycji gestapo w Gdańsku, 19.VII.1943 r. została wywieziona do obozu w Stutthofie razem z siostrami, matką i szwagrem, Mieczysławem Janeckim.

25.I.1945 r. opuściła obóz w pierwszym transporcie ewakuacyjnym i 10.III. doczekała końca okupacji, w obozie przejściowym w Gniewi-
wie. W 1947 r. wyszła za mąż za Brunona Bigusa, który podczas oku-
pacji był kmdtem pow. TOW GP w Kartuzach. Pracowała najpierw jako
nauczycielka, a następnie jako kierowniczka biblioteki wiejskiej
w Cowidlinie. Obecnie na emeryturze.

AP AK T.: A.Koszałkówny zam.Bigus, M.Koszałkówny zam.Liberackiej;
K.Ciechanowski, Ruch oporu...; Zasłużeni Pom. ... s.123

H.Marcinkowska

Matka A.Koszałkówny Anna ps."Mateczka" oraz siostry, Eleonora
zam.Janecka ps."Wanda" i Maria zam.Liberacka ps."Jadwiga", były
zaprzysiężonymi członkiniami TOW GP. Pełniły funkcje łączniczek
Rady Naczelnej do komend powiatowych. Aresztowane w maju 1943 r.
były również więzione w Stutthofie i wyzwolone w Gniewinie, w mar-
cu 1945 r.

AP AK T.: A.Koszałkówny zam.Bigus, M.Koszałkówny zam.Liberackiej;
K.Ciechanowski, Ruch oporu ...; Zasłużeni Pom.... s.123.

H.Marcinkowska

4

Koszalka Agnieszka zam. Bigus ps. "Maryla", "Sęk" (1920-....), kurierka kdy pow. TOW GP, pow. Kartuzy i kmdtka oddz. kobiecego GP krypt. "Lipa". pow. Kartuzy, .

Ur. 29 III 1920 r. w Sierakowicach pow. Kartuzy; córka Juliusza - kmdta Policji Państwowej w Polskim Brzoziu, następnie rolnika i Anny z d. Janek - modystki. Przed wybuchem wojny ukończyła polską szkołę handlową w Gdańsku.

W latach 1939-1943 pracowała w gospodarstwie rolnym rodziców, najpierw w Tuchlinie pow. Kartuzy, a po wysiedleniu w styczniu 1940 r. w Rębienicy. 15 I 1941 r. została zaprzysiężona do TO GK (od 1942 r. TOW "Gryf Pom.") przez Wawrzyńca Dziamskiego, w obecności dwóch świadków: Józefa Dambka ps. "Jur" - założyciela "Gryfa Kaszubskiego", późniejszego

prezesa TOW GP oraz swojego ojca Juliusza ps. "Jeremi" - członka Rady Naczelnej TOW GP. Początkowo pełniła funkcję łączniczki Rady Naczelnej TOW do komend powiatowych "Gryfa", do organizacji "Polska Żyje" w Gdańsku, do Bernarda Szczęsnego ps. "Sęk" (kmdta Insp. ZWZ Chojnice), do bunkrów partyzanckich. W jej domu rodzinnym w Rębienicy znajdowała się kwatera Rady Naczelnej TOW GP; tam odbywały się narady, odprawy i spotkania z łącznikami. Od czerwca 1942 r. Koszałkówna pełniła funkcję kierowniczką biura kdy TOW GP na pow. Kartuzy. Jesienią 1942 r. powstał pion kobiecy "Gryfa" o krypt. "Przedświt", mający oddział w pow. Kartuzy, krypt. "Lipa". Wówczas Koszałkówna została kmdtką "Lipy" oraz zastępczynią kmdtki "Przedświtu", Haliny Kurowskiej ps. "Kryształ", pozostając nadal łączniczką Rady Naczelnej. 3 V 1943 r. została aresztowana w Rębienicy przez gdyńskie gestapo, wraz z siostrami, również członkiniami TOW GP, Eleonorą i Marią. Przekazana do dyspozycji gestapo w Gdańsku. 19 VII 1943 r. została wywieziona do obozu w Stutthofie razem z siostrami, matką i szwagrem, Mieczysławem Janeckim. 25 I 1945 r. opuściła obóz w pierwszym transporcie ewakuacyjnym i 10 marca doczekała końca okupacji w obozie przejściowym w Gniewinie.

W 1947 roku wyszła za mąż za Brunona Bigusa ps. "Gryf", który podczas okupacji był kmdtem pow. TOW GP w Kartuzach. Pracowała najpierw jako nauczycielka, a następnie jako kierowniczka biblioteki wiejskiej w Gowianinie. Obecnie przebywa na emeryturze.

Matka A. Koszałkówny - Anna ps. "Mateczka" oraz siostry - Eleonora zam. Janecka ps. "Wanda" i Maria zam. Liberacka ps. "Jadwiga" były zaprzysiężonymi członkiniami TOW GP. Pełniły funkcje łączniczek Rady Naczelnej do komend powiatowych. Aresztowane w maju 1943 r. były również więzione w Stutthofie i wyzwolone w Gniewinie w marcu 1945 r.

AP AK, T.: Koszałkówna A. zam. Bigus, Koszałkówna M. zam. Liberacka. Ciechanowski, *Ruch oporu...*; *Zasłużeni Pomorzanie...*, s. 123.

Hanna Maciejewska-Marcinkowska

"Słownik biograficzny konspiracji pomorskiej 1939-1945", wyd. Fund. Am. Pom. AK, s. 1, t. 4
Toruń 1994.

IV/1. Korespondencja bieżąco - Goszalka
Agnieszka Sam. Bigus:

1. Kartka pocztowa A. Bigus do
Fundacji, "Gwiazdka 2003", omg. k. 1 s. 1

Pani Słowniki, cześć
współni jmaszgi s kłis olam
majscrdcauijsne olisli: za
practawne sy oranie s iustawne
i: rjers majemnie dwoi radosci
p kuzta 1302ego Narodzenie
oraz obfitych łask w Nowym Roku
pawickino 2003, P. Biquis et Rosca

83-341 Gowidlino
pow. Kartuszy tel. 5 Szkoła

ARCHIWUM
Elżbiety Zawackiej
poz. 32 - P
data wpływu 15.11.19

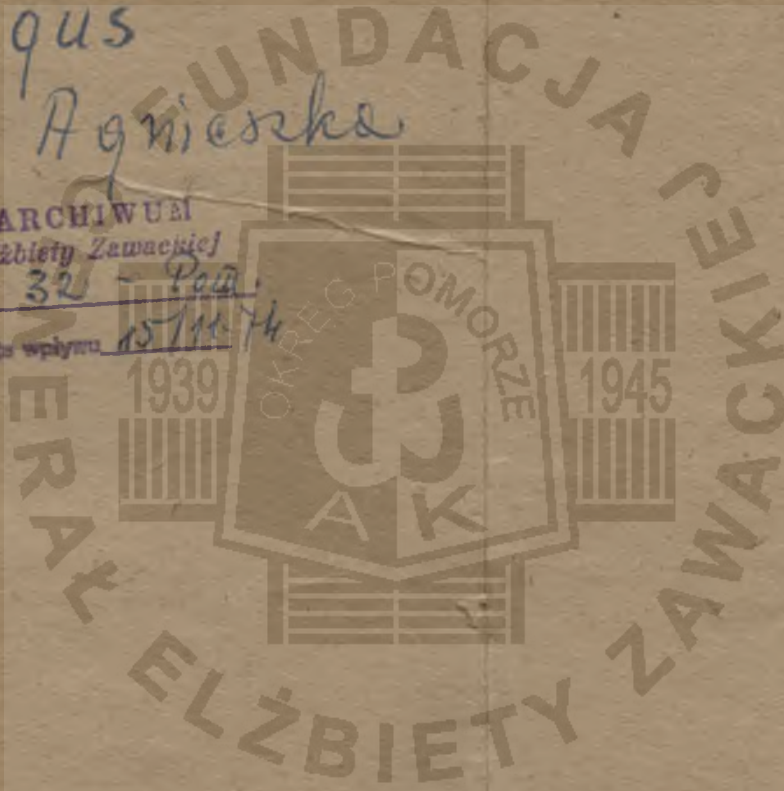
Kartuszy

Biqus Agnieszka
z d. Koszalin

Biqus
Agnieszka

ARCHIWUM
Elżbiety Zawackiej
poz. 32 - Pał.
data wpływu 15/11/74

T: 32:32/329 Pom.

Wartuz

Posłanka Agnieszka

W. Party informacyjne

k. 17

32/P 1. Koszary
Bogus Agnieszka zd. Koszary
#3-3111 Gwidonia par. Koszary
wykona Skłębek
Komisja - ps. Maryla Gryf Pomie ZWZ

rel. 32 pp

2. Rartury

Biogramy Apimialne

swiadectwo Ortoostinij-Belk
podpisane: Kier binwa K-dy pas Rartury i
i k-tka byt Kob przy Tow Gryf Pam.
, Przedst.

N-ha bibl. Konrad Ciechanowski: Kobiety pomorskie
w walce z okupantem
1) Pomoronia nr 4 1975

1. 2. 32 Tom 3. Gryf - ZWZ/PKW Partyz

4. Brygady Agniciska 5. Roszatka

6. Maryle, 8k, lilia, lipa, Eumbia 7. Roszatka

8. Julimozki, Anna z d. Janek 9. 29 marca 1920 Siewakowice

10. 83-341 Goudelino 11. awant 3. maja 1943 w potam Stutthof

12. relacja w sprawie relacja techniczna (stampa 15 stycznia 1944 w Tow. Gryf Kamubki - zaproszyc zona przez Dziekan K. Hek(?) Lipy, oddzialu Przewodnik w pow. Kartusy i 2. czaj k. Hek Przewodnik Kier. Binra Kody Partyzant Gryfow w Kartusach; Kormorska Gryfe 2 ZWZ/PKW, 2 P. Wegnerem (to. Pielary w Gdylm

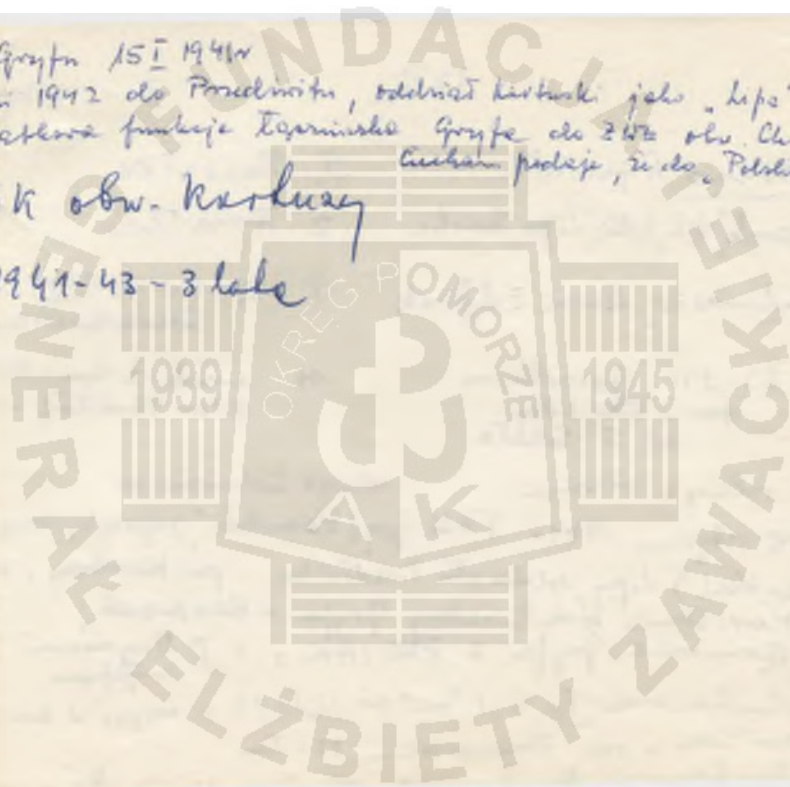
K 215 9422 K. Cuchanowski, Tow. Gryf Pom. str 10, 12, 12 - wyprisy w kawci roboty waniczka w rel. Pryostkowscy 225 Pom K Cuchanowski, Ruch Opom... - str 104, 152-4, 385

do Gryfn 15 I 1941
pomi 1942 do Poczłnitu, oddził karkki jako "lips"
dodatkowa funkija Karpiniak Gryfn do 3 Wz obw. Chojnice
Ciekaw podaje, że do "Polski 77"

13. WSK obw. Karłoway

14. 1941-43 - 3 lata

Komarka Agnieszka

nr 32 Pawa
Bisym

4. Gm. PK
Naw. hwy

T. On. Gm. Powiatu Cielm. - str. 10, 12, 17

Agnieszka Komarka córka przedwojennego polycyanta
Juliana Komarki, Zwerbowała do Gm. Naczelny
Pomocnik Bisym.

Wiosna 1942. A. Komarka została wywieziona do
Naw. w celu kłusowania z inż. Gm. Naczelny Bisym z kłusowni

Opisał o kłusowni "Przedmiotem"
"o Stawinice"

Kartuzy
Gryf 5.

Koszalka Agnieszka
sam. Biquis

Wstonlını piona hobicęgo 4
«Gryf Pow.» o Krypt. «Před-
Śmit»

206. 7. A. Choszcz

H.M.H-93

Koszałka - Bigus Agnieszka powiat morski
kierowniła biura Komendy Powiatowej Gryf Pom. 6,
"Gryfa" w Kartuzach, aresztowana
przez Gestapo, więziona w Stutthofie i
Ravensbrück

K. Liedmanowski, Kobiety pomorskie...
Pomerania, z. 4/1975, s. 13.

PO-94

TOB GP 7.

Koszetke Agniszke
sam. Biquis „Mayhe”

Przygotowane materiały dla Kper-
wintu - Agniszki Tempuskiej

Wb. T.: Tempuska Pryczniszka A)
insp. Gdynia, I / s. 2

JMM-PI

Biłgus Agnieszka

8. Kartusz
"Smył Pó-
morski"

Agnieszka Biłgus z d.

Koszałka -

była w służbie komendy głównej

1939

1945

roz. relacji ks. Bronisława Szynkowskiego -
brzo

J. Salaty -

7

9 Rostecznym
kartony

Biguns Agnieszka

red. spis J. Szalewskiego par. 9

adres: Goswidlino Kartuskiej

sygnatura "K"

Tuchola
Grzyt Pole. 10

Włoszajka - Bigus Agnieszka
córka Juliana, była przewodniczącą Rady Maceł-
nej POW „Grzyt Pole”, aresztowana w 1943 r.
po sześcioletnim wywiezieniu do Stutthofu.
Sowa Bigusa Bronisława,

Formela M., Pieprka M. Was nie zawsze sprząta
pamięci. „Kraszubińskie losy”. M. Głós Łybiez, 1987, zdm 21/10
1/11. /APAK, Zbiory J. Kopec, t. 5/

J. K. - 1994

11 Rozciętych
Kartek

Dzień Agnieszki Bogumiła TOW.
posiadająca w kontaktach między Hajoskami
a Kosselka - „polska żyje” „Gust Tatarski”

Ciechanowski str 397 (789, 112-159, 181)

1. . . . . 2. . . . . 12. Tow. Gryf Kaszubski
4. Koszalka Agnieszka 5. . . . . 3. Wętkowo
6. . . . . 7. . . . .
8. . . . . 9. . . . .
10. Koszalka 11. . . . . 1939 1945
12. Bork Dołostaw: „Nad ślązka”

Str. 46 [K. A. córka b. policjanta Juliusza K., wst. Rady
 Nac. T.O.W. „Gryf Kaszubski” doprowadziła do spotkan-
 ia delegacji, org. „Polska Zycie” i Tow. „Gryf Kaszubski”
 Pierwotnie było spotkanie się obu organizacji: utwor-
 zenie T.O.W. „Gryf Pomorski” w marcu 1942 r.

KT

T-K-32/32/Pom Gdynia

"GRYF
POMORSKI"

BIGUS AGNIESZKA

12

z d. Koszalka

52. Bigus Agnieszka

83-341

POW.

Juliusz Anna

gwidimo

oryf. Pomorski

29.03.1920, Siemakowice

ZOB. WYCiąG Z KARTOTEK Z K.R.P. i OSOB
REPRESJONOWANYCH

W: T. "LISTY RÓŻNE" FAPAK

KD 98.

13
Iny. Sola
Kawczy

KOSZALKA Agnieszka
ps. "Manga" "Sęka"

Urodz. 29.iii. 1920r. w Siemakowicach, Kujawie
Kedy pod TOW SP. pow. Kowalewo i Kowalewo Oddz. kob.
SP. krypt "Lipa" pod Kawczy.
Legnicka Rada Własnej TOW. W jej domu mo-
druwym o dziecinie znajdowała się kwatera
Rady Kowalew TOW SP.

Zob. Stowarz. Biogr. Równ. Solwskiej T. 1. s. 120.
Fundacja "Archiwum Pomorskie A.K.
Joniak, 1994r.

4. Dec 1901

Koszałka Gdynia JOW Gryf Pom.
a Bigus zd. Koszałka Kartusy 14
Agnieszka
zam. w Gowielimie gm. Sierakowice
Zob. relikwia Agnieszki Tempskiej -
- Pryszkowskiej nr D-225 (Gdynia)

eff. VII 199

a

Startuzy T.O.W. 15
„Gryf Pomorski”
Okr.
Pomorskie

Koszalka Hgniejska
W.S.K. „Przeswit”

Przeswit” został powołany w końcu 1942 r.,
”komendantką Wojsk. Siłki Kobiet” Przeswit”
na terenie powiatu Kartuszy została Koszalka
Hgnieska.

Sln.

Zob. Bzdani Chreścinewski } „Półka Podziemna”
Andrzej Gąsiorowski } na Pomorsku w 1939-45
Krzysztof Steyer } str. 337

NM 20061

Wyd. „Oskar” Tolnord 2005.

Kozatka Agnieszka
(córka Juliana Kozatki)

KARTUZY
16

o p.s.n. Maryla^w

o nr obywat. 24195 (wizja)

zob Jan Korzubiowski i służby specjalne
GESTAPO SMIERZ UB... aut. Korzubiowski Andrzej,
Gdańsk 2008.

s. 121
s. 497

Ⓜ II '11

^a
BIGUS AGNIESZKA Gryf. Pom. 17
2 d. KOSZATKA

Koszatka Juliusz Anna
29.03.1920 Sierakowice

83-341 Yodallino 1

Gryf Pom.
Hartury

zeb. akta Klubu Stutthof

Koszalka Agnieszka

